

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio IV. De emptione credito.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

an vero tacitus posset pretium tunc currenti diuendere? Antipater enim aiebat, Diogenes vero negabat. Cuius nos imprensenta sententiam cum S. Thom. implectimur, sic tamen attemperatam, quod cum maioris esset virtutis, si quidpiam pretij venditor ille subtrahere, De quo art. S. Thom. q. 77. post illa, qua quæstione proxima de negatione disseruimus, nihil nobis dicendum superest.

QVÆSTIO IIII.

DE EMPTIONE CREDITO pretio.

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat rem carius vendere expectata quam numerata pecunia.

POST generale emptionis ac venditionis leges, quaeritur in particulari, vtrum ratione crediti pretij liceat rem carius vendere. Et arguitur a parte affirmatiua. Pretium iustum rei secundum prudentium iudicium debet aestimari, & secundum commune forum duodecim autem nummabentes, scilicet in futuro soluendi, non plus valent quam decem praesentes, ergo res quae vendi potest praesentis pecunia decem, iuste potest creditis vendi duodecim. Secundo venditor potest se indemnem seruare, quapropter D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 1. asseruit non est veritus, posse venditorem pretio damnnum adhibere quod patitur. Porro vero ex dilata pretij solutione venditor multa subit incommoda, vtpote lucri cessantis, secundo periculum ipsius capitalis, quod sibi forte nunquam soluetur, & tertio periculum dispendiorum atq. expensarum, quas fortasse antequam pretium recuperet, facturus est, illi autem periculorum metus pretio sunt aestimabiles, ergo potest horum gratia auctiori pretio vendere. Pariter passu contrarium currit argumentum de emptore, qui ratione anticipatae solutionis videtur iure posse minori pretio emere. Nam anticipata solutio plus aestimatur, quam eadem prolata, & similia pericula subit emptor antequam mercium co-

pos fiat. Tertio denique arguitur. Sunt aliqua merces reipublicae necessariae, quae nisi expectato pretio distrahi nequeunt, quod ex mercibus ipsis conficiendum est, ergo iustum ipsarum pretium est, non illud quod in praesenti, verum illud quod in futuro soluendum est. Suntque aliae econuerso, quae venundari nequeunt nisi anticipata solutione, ergo iustum pretium erit non illud, quod cum merces traduntur, valent, sed quod anticipato tempore soluitur. Exemplum prioris membri patet in maritimis mercibus, quae nisi in magna copia aduehi non possunt. Enimvero cum totum nauis onus, si illa, quae vltimum contingit, spectes, vendi simul nequeat praesenti pecunia, sed expectandum sit tempus quo emptores eadem valeant merces minutius distrahere, iustum pretium erit quod in futurum promittitur, quamuis manus illo sit quod statim numeretur. Exemplum secundi membri profertur in lanarum mercatu. Nam cum, vt plurimum accidit, pastores nequeant pastum gregum redimere nisi lanarum pretium sibi anticipetur, apparet illud esse iustum quod anticipatur, licet minus sit quam quod dum traduntur, valent. In contrarium est, quod pretium, vt q. 2. dicebamus, & habetur lin. 4. ad legem Falcidiam. res secundum rei veritatem, hoc est secundum praesens pretium aestimanda sunt verba sunt legis. Et idem colligitur ex subsequenti lege, Pretia.

Solutio quaestionis praesentis patula est, quippe quae ex superioribus liquido colligitur. Respondetur inquam vna negativa conclusione. Nullatenus ratione crediti prorogatiue pretij licet rem carius vendere quam in praesenti valet, carius, scilicet vltra latitudinem iusti pretij. Nam in fra illam iam supra dictum est id licite augeri posse Conclusionem primo probat argumentum proxime insinuatam, quia neque rem plus vendere licet quam valet, neque plus valet, quam est pretium in praesenti currentis. Et ratio naturalis est quod pretium cuiusque rei, eius existentiam commutatur vt tati aestimetur, quanti est quando existit, nam tunc est hoibus vsui. Secundo id patet per regulam quaestione prima constitutam, nempe quod ad perpendendum contractum an sit usurarius, explorandum est an mutui quidpiam implicet, cuius ratione pretium recipiatur. Hoc enim

Conclō
negati-
ua.

Prima
rō pro
conclu.

in huiusmodi venditionibus reperias. Perinde quippe est rem, decem valentem, credito vendere duodecim, ac si d. c. statim connumerata emptori mutuo dares sub duorum fenore. Probò est. S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. ad 7. Ex quo fit. vi. q. 1. dicebamus, neutiquam posse veditorem sibi pretexere quod tanti sibi merces stent, neque aliter posse sumptus quos fecerat reficere, quam si credito vendat, quoniam negotiario eiusmodi fortuitis eventibus subiecta est. Quare ubi in dissolutione nundinarum merciam pretia decrescunt, non potest mercator tanti vendere credito, quanti presentis numo vendidisset in emptoris fenore, quia res iam tunc minoris aestimatur. Et eadem conclusio emptoris pari iure comprehenditur, nepe quibus ratione antieptata solutionis fas non est vilius emere. Nam pretium legitimum est, quo merces tunc aestimantur, quando traduntur & ideo si minoris emunt, contractus reducitur ad usurarium mutuum, videlicet quod pecuniam venditoribus mutant, auctuarium mercibus soluendam.

Ad primum. At quia de conclusione nulla esse potest dubitatio, ad argumentorum solutionem descendamus. Et primum quidem tenuissimum momentum est. Negatur enim quod duodecim in futuro soluendi numi secundum se non plus valeant, quam decem presentes, immo duodecim absentes idem valent atque presentes. Et licet accidentarie in negotiario ratione industria possint decem augeri usque ad duodecim, tamen inde non crescit rei pretium quod secundum eius naturam aestimatur, praeter decem.

Richar. Caieta. De alio vero membro, puta de lucro cessante, Richardus & Caiet. & quibus eorum probatur opinio, perinde censent atque de mutuo, nempe quod licet mercatori pretium oblacrum cessans augere. Nam eadem est vtriusque ratio. Ego vero egerime in hanc sententiam trahi possum, eo sane argumento ductus, quod neq. lucrum ei cessat, qui vendere non cogitur, neque vilis absque vi & fraude cogitur, qui vero tantum rogatu vendit, vitro vendit. Quare neq. Panormitanus capit. Ad nostram de emptione & venditione, neque antiquorum vilis huiusmodi exceptionem approbat, sed simpliciter usura reos faciunt quotquot credito carius vendunt quam

Anton. numerato. Et Anton. secunda parte, titu. 1.

cap. 8. §. intrepide negat ratione lucri cessantis licere cumulatius pretium exigere. Et se vera ex isto capite lucri cessantis frequentiores crebrescent usurae in mercatura quam in mutuo. Quare licet neque modo usque adeo asseueranter hanc refutare audeam opinionem, sed permanserim ut supra in mea formidine, tamen argumenta contrariae opinionis non sunt tanti ponderis, quam eius patroni putant. Quare ad auctoritatem S. Thom. quam Richardus pro simili adducit, idem quod supra respondemus nempe aliud esse damnatum emergens, quod venditor patitur, quodque ideo vendibile est aliud vero lucrum cessans, quod re vera, nisi inuito non cessat. Multo vero improbabilius est, quod quosdam neotericos valde miror defensione, nempe quod ratione periculi, cui venditor suas exponit merces, dum pretium in tempus credit, ius habeat carius vendendi. Conradus quidem quaestione citata quinquagesima nona, ubi hanc edisserit mercedem concedere hoc recusat, sed tamen inferior Metina, q. 38. de Restitutionse nescio quem immitatus, id audenter affirmat. At vero cum res usuraria, Ethnico etiam Aristotele teste, tam sit odiosa ac perniciofa, nemo deberet eius occasione offerre, nisi ubi patentissima ratio id euinceret. Porro autem in hac opinione, nulla vel probabilis existit. Primum ergo omnium in contrarium arguit. Conrad. nullam, aut vis vilam esse huiusmodi venditionem in futuro soluendam, quae non alicui subdatur periculo. Quocirca semper liceret aliquid usurae sortem recipere. Sed tuebuntur se contrarii auctores dicentes, non id opinari in qua licet inque periculo, sed ubi est legitimum, nempe quando mutuatarius vel pauper, vel fraudulenter, vel quavis alia ratione maleficus, tunc quippe auit posse debitorem metum periculi pretio vendere. Secundum eius argumentum non est multo maioris efficaciae. Arguit quippe quod tunc non solum capitale, verum & illud quoque, metus pretium periculo subest. Quare ratione illius liceret aliud recipere pretium. Verum tamen responderent aduersarij expectatione auctarij illius usurae sortem recipendi, oem compensari metum. Aliter ergo sic vigentius reprobatur opinio. In primo mercator non vendit inuitus. Si ergo videt suas merces iusto distrabi, non vendat credit

to, vel aliam accipiat cautionem. Cur ergo poterit metum illum vendere? Secundo arguitur. Venditor ille vel fac esse mutuato- rem, nullum patitur, mergens damnum, neque iacturam facit cessantis lucri, neque dispendium aut sumptus in recipiêdo pretio. Hæc enim omnia cessare supponimus, quandoquidem de solo metu disceptamus quo ergo iure poterit, metus ille pretio vendi? Sed ais, quia est pretio aestimabilis. Fateor quidem quoniam mallet homo aliquid venditor suapte sponte in illum se emergit, tum præcipue quod emptor non recitetur aliter leuare illum tali metu, quâ soluendo mercedis pretium, cui ideirco dum soluit, satis facit. Et elucidatur etiam argumentum vis, si initio non fuisset facta timoris mentio venditor tamen fuisset ob periculum vehementer metu vexatus, postea dum emptor soluit nihil posset ultra sortem venditor reciperet ratione præteriti metus ac periculi, ergo neque in initio potuit in pactum duci. Profecto si vera esset talis opinio, conditio vendentis, pura si esset nimirum auaris ac perinde metuculosos, causa esset legitima recipiendi maius pretium. Perpendamus ergo argumenta, quibus isti audent hæc perhibere viturum anfas. Primum est hoc, fideiusor (vt supra dictum est) pro obligatione illa qua adstringitur alienum debitum soluere, potest pretium recipere, ergo licet venditori hæc verbis cum emptore pacisci. Quod fideiusori præbiturus es, mihi exhibe, & ego subibo periculum, nulla enim apparet discriminis ratio. Nam etiã fideiusor in virtute videtur debitori mutuari, dum pro eo soluit. Respondetur latissimam esse discrepantiam, quoniam fideiusor non pro eo quod mutuat, cum cõtingere possit vt nunquam pro debitore soluat, sed quia obligatur, soluere, illam potest obligationem vendere, mutuat vero vere mutuat, quod ideo gratis tenetur facere. Et miror istos non esse sui memores. Cum enim fateantur, non quidem pro mutuo, sed tamen pro obligatione mutuandilicere pretium recipere, simili intercedepine deberent perspicere fideiusorem posse recipere pretium pro obligatione soluendi, seu mutuandi non tamen

mutuatorem pro mutuo, tamen si vterque in eodem versetur periculo. Et parimodo recitatur secundum eorum argumentum de illo qui per contractum assicuratiouis in se suscipit periculum alienarum mercium, iste enim nihil mutuat, sed pro illa obligatione soluendi merces si perierit, recipit pretium, sicuti ille qui per contractum societatis exponit periculum suum, non recipit lucrum propter periculum, sed propter negotiationem. Hic enim suam pecuniam non mutuat, sed negotiationi exponit, & ideo recipit eius lucrum. Quare ex istis nullum sumitur argumentum ad mutuantem, quippe qui mutuando gratis debet transferre in alterum dominium, ea solummodo obligatione, vt tantumdem recipiat. Atque hoc maxime confirmatur, quoniam mutuat non obligatur pecuniam suam perdere, sicut assicurator vel qui facit societatem, si merces pereant, si quidem mutuatarius semper est obligatus soluere, quare tale periculum non est alio pretio dignum, quam vt mutuatarius mutuum persoluat. Arguunt tertio. Qui equum suum homini locaret, a quo grauius timeret, ne nimia cum sangatione diuexerat, vel forsitan alio modo occideret, posset cum illo de pretio conuenire, vt si equus periclitaretur, sibi periret, ergo eodem modo in mutuatâ pecunia. Sed vides quam nulla sit similitudo. In locatione enim equi non transfertur dominium, & ideo potest verus dominus de periculo reusua pacisci. Qui vero vendit aut mutuat, transfert in alterum dominium, qui cum teneatur totum soluere, non est alio pretio grauius ratione creditoris metus. Superest autem respondere, virum liceat venditori ratione impensarum, quas probabiliter se timeret antiquam pretium recipiat facturum, aliquid ultra sortem in pactum ducere? Idem enim citatus auctor bisariam hanc licentiam concedit, scilicet, quod licet inter contrahentes de consuetudinalibus expensis conuentionem facere. Secundo, quod ratione anxietatis quam passurus est timore litis & laborum, potest etiam aliquid recipere. Hoc autem secundum iam satis repulsus est. Solus quippe metus & periculum absque villo labore & dispendio nullum ius tribuit aliquid eius gratia recipiendi. At quantum ad expensas res at-

Arg. 2. Ratio.

Arg. 3.

Solutio.

Qd alte ia.

Solutio.

Oo 3 tinct,

tinet, non est dubium quin quidquid cre-
 ditor in recipiendo debito dispendit, pos-
 sit a debitore exigere. Attamen multo est
 tutius, dum hominis vastitatem & infideli-
 tatem times, nil ei mutuae nec credito
 vendere, vel dum mutuas, expectare solu-
 tionis terminum, an forte sine villo dispen-
 dio fiat. Nam expensarum anticipatae con-
 uentiones vix vsurae suspitione vacant.
 Nihil scilicet ubi omni procul fraude boni
 coniecturis timentur expensae, nempe
 dum tuus debitor à tua vix loco distat,
 nulla est iniquitas de expensis & laboribus
 pactum cum illo inire, constitutumque
 pretium recipere, etiam si nullos sit postea
 facturus. Nam etiam si esse plura expen-
 surus, non posses amplius recipere, quam
 fuit conuentione firmatum. De materia
 tertij argumenti varie etiam inter docto-
 res opinatur. Ab vna enim parte repre-
 sentatur vsuraria mutatio, sed ex altera
 apparet emptio iusta. Et quia casus est
 consuetus, decisu necessarius est. Igitur re-
 oculatus perspecta, arbitror subdisting-
 tionem respondendum. Quando enim
 debitum nulli esset prorsus subiectum pe-
 riculo, sed absque villo sumptu & labore
 certissime speraretur soluendum, neuti-
 quam liceret tale debitum minoris eme-
 re, quanuis longum esset tempus expe-
 ctandum esset quippe non solum pallia-
 tum, verum & delectum sanebre mu-
 tuum. Quoniam ratione dilationis tempo-
 ris plus accipere, quam tribuas, vsura.
 Neque refert quod creditoris actionem
 vendendi commodiora sint nunc decem,
 quam post annum duodecim. Non in qua
 hoc compurgaret euentem, quoniam
 non emptio sed certe mutatio. Quando
 vero solutio in periculo versaretur, nihil
 dubito quin liceret viliori pretio emere,
 quam est totum debitum, vtpote dum mi-
 liti stipendium regum debetur, quod cre-
 ditor timeret aut non totum, aut non sine
 magno negotio & molestia, aut non sine
 expensis se recepturum, potest quisque ta-
 le debitum ab illo minoris emere. Quis-
 que inquam, absque vi & fraude. Nam si
 quis regia thesauris est, & quod soluere
 debet minoris redimeret, vis esset. Exem-
 plum asseri nostri est, si debitor in paup-
 riam lapsus esset, vel fugisset, &c. Illic e-
 nim nulla est ratio mutui, neque in forma
 neque in virtute, sed est emptio illius a-

Solutio:
 tertij ar-
 gumēti:

ctionis, quae re vera non tantum ualet, vt
 quidam putant, quanta est pecunia quae
 debetur. Immo est sicuti emere facta, & o-
 mne actionem, quae ex lite pendet. Quod
 est emere rem in spe. Argum. autem quod
 e regione militare putaretur, est quod
 tunc videretur debitor ipse licite suum ip-
 sum debitum minori pretio posse redime-
 re. Nam quod alicui licet, cur non idem si-
 bilicebit? Quod autem illi non liceat, pre-
 id liquet, quod qui non quantum debet
 soluit, aequitatem iustitiae minime seruat.
 Respondetur ergo, ad argum. nulla similitu-
 tudine pugnare, quoniam debitor ratio-
 ne praecedentis contractus totam summam
 debet, tertius vero quia nihil debeat, ius-
 te emere potest actionem illam quanti ua-
 let. Sed oritur hinc argumentum aduer-
 sus id, quod a nobis nuper time decimum
 est argum. autem est hoc. Duodecim sub
 periculo non plus ualet, quam decem cer-
 ta, quandoquidem actio illa decem iuste
 emitur ergo qui numerata pecunia possit
 rem vendere decem nummis, poterit eandem
 credito vendere tunc duodecim, dum pro-
 bab le periculum solutionis imminet. Re-
 spondetur aliud esse rem emere, quae peti-
 culo subiacet, alium uero mutuae seu cre-
 dito vendere sub periculo. Nam qui mu-
 tuat aut credito uendit, cum nullam patit
 tur uim aut fraudē, quia ratione protege-
 tae solutionis nihil posset recipere, uel cau-
 tionem capiat, uel non mutuet cum peti-
 lo. Quare si gratis uult illud subire, subitum
 putet. Quartum demum capitale arg. diu-
 me certe multumque ancipitem tenent.
 Nam secundum regulam uniuersalem ac-
 regiam, iustum rerum pretium est illud,
 quod receptis mercibus in promissa solu-
 tur. Veruntamen non mihi uideor negare
 posse quin tali casu legitima fiat exceptio
 regulae, ut iustum pretium non sit, nisi quod
 in futurum expectatur. Merces enim quae per-
 regre, & potissime quae maritimis periculis
 traducuntur, nequeunt nisi intanto copia
 traduci quanta simul uendi non potest
 numerata pecunia. Dixerim, nequeunt, si
 illa, quae ut plurimum contingunt, consi-
 deres, secundum quam considerationem
 de legibus censendum est. Quam ob causam
 qui naues eiusmodi mercibus oneratas,
 necesse est ut partim credito coeant. Ob-
 idque & sperari eis licet etiam in portu
 alijs mercatoribus co simul pretio uen-
 dere,

dere, quod ex ipsi minutatim venditis cõficiendum est. Veruntamen per hanc concessionẽ nullam cogitamus porrigere mercatoribus ansam, qui in ciuitatibus merces distrahunt, quoniam tota ratio contrahum excusans, est necessitas vendendi & emenditã amplã mercium copiam, quã nequit numerata pecunia vèdi, ob id quod venditur illis, qui pretium inde sunt collecturi. Citra hanc autem necessitatem debent res estimari pretio præfenti. Quapropter peculiatres mercatores in nundinis sibi videant quomodo emãt, porro intelligentes non posse reuendere nisi pretio præfenti. Nam nulla inde sumitur excusatio quod empturi ciues nõ semper habeant pecuniam præfentem. Hoc enim esset illos cogere propter necessitatem emere ad vfuras. De secundo etiam membro quarti argumenti, nihil est mirum, si prudentissimus quisque ambigat. Nam re vera lanarum mercatus qui anticipata fit solutione, effigiem præ se fert vfurarium, cũ vilis illa ratione emantur. Attamen neque eiusmodi emptiones vfurarias profus arbitro, si modo fraus absit. Nempe dum nõ anticipetur solutio nisi duos aut tres menses quando solet fieri herbarum solutio, aut plurimum intra eundem annum fiat quo sunt lanæ recipiendæ. Nam si anticipatur in alterum annum, vt ratione tam longe dilationis minoris emas, manifestaria vfura est Ratio, quæ me in hanc cogit sententiam est quod merces ipse natura sua hoc exigunt, nempe quod sumptus pascedendi tam numerosos greges eorum domini ferre nequeunt, nisi ex ipsa nutriedã lana præfens sibi subsidium cõiant. Accedit, quod forma huiusmodi fori adeo iam more & vsu per crebuit, vt ipsi etiam pastores in quo graua men inclinãt, renuant aliter vendere. Et forte in marino piscatu idem permittitur anticipatum pretium, nõ solum propter sumptus pauperum piscatorum, verum & propterea quod piscatura seruari nequiret nisi emptores paratissimi essent iactum antea emptum recipere. Haud tamen inde exemplum ad alia minorã diducitur, vt liceat ab agricola anticipata pecunia grana minoris emere. Nã accidentariũ est quod agricola ea sit pauperate, vt exiguos illos sumptus ferre nequeat, qua ratione cogitur ad vfuram multum quaritare. Parque iudicium, est de

alijs huiusmodi nimirum quando necessitas personæ in causã est intempestiue vendendi. Etenim in lanis non tam accidentaria personarum necessitas inest, quam rei ipsius natua.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat rem credito carius, quam præfenti pretio vendere quando rei dominus non erat tunc venditurus.

TAmetsi regula generalis sit, quam superior articulo constitutam reliquimus restat nihilominus explorare, an vllã admittat exceptionem, videlicet, vtrum quando merces vendendæ non erant vsq. ad tempus, quo plus valitura sperabatur carius licitum sit eas distrahere quam præfenti numismate? Et arguitur a parte negatiua, ex regula supra constituta, nempe quod rei pretium æstimandum sit secundum præfentem valorem, vt habetur l. in lege. 4. ad leg. falc. Secundo arguitur. Si liceret carius tunc vendere, id maxime permitteretur ratione lucri cessantis, quod speratur ex pretij augmento, dictum est autẽ secundum sententiam nobis probationẽ, nemini proprie cessare lutum, præter eũ, qui vim aut fraudẽ patitur. Qui ergo sua pte sponte vendit, non potest de lucro cessante agere, atque adeo neque illa ratione carius vendere. Tertio. Si illa ratione carius liceret vendere, sequeretur, quod econuerso liceret rem emere cum pacto, vt integra seruaretur, quoadusque vel maioris æstimaretur, vel fructus ferret. Verbi gratia liceret oues ante facturam eo pacto emere, vt venditor periculo suo eas custodiret, quousque fetus suos æderent, cascũque & lanam ferrent. Consequentia probatur. Nam si venditor potest futurum pretium quo in posterum valitura sunt res, ex nunc tutum facere, pari iure poterit emptor tutos quoque reddere fructus rei emptæ, quos emit. Consequens tamen est falsum. Nam res lege non pereunt nisi domino. Vnde cum primum quis rerum acquirat dominium, sibi periclitantur, vt colligitur l. incendium. C. si certum petatur. & l. pignus C. de pign. actio. In contrarium est cap. Nauiganti de vfuris.

Articulus hic intellectum exposcit diuigan.

Primi argum.

Secundũ

Tertiũ.

Capi na uigan.

De lana

De piscatu

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Esti capituli, Nauiganti & c. in ciuitate de
 & ca. in
 ciuitate
 de vltis

Dubitō
 circa pri-
 mū mē-
 brum c.
 nauigā-
 ti.

Prima
 conclu.

Rō con-
 clusōis.

Obie-
 ctio.

Esti capituli, Nauiganti & c. in ciuitate de vltis. Et quidem in c. Nauiganti, tria sunt membra. In primo condemnatur vsura cōtractus, quo quis nauiganti vel eunti ad nundinas pecuniam mutat periculum capitalis subiens, vt aliquid sibi vltra fortem rependatur, quæ quidem condemnatio in terpretamento indiget, vt verum exhibeat intellectum. Nam vt questione sexta in articulo de societate, dicitur: sumus nihil vsuræ committit, qui pecuniam suam in societatem mittit, vt inde lucrum speret quod periculum ingreditur capitalis, nam hoc nūc est ratio mutui, sed quia sua pecunia negotiator, qui autem nauiganti proprio periculo pecuniam committit suam non omnino mutat, quandoquidem si pereat, sibi perit, videtur ergo contractus ille immerito illic damnari. Respondetur propterea condemnari, quod cum mutatio gratis fieri debeat, non aliter mutuari, quam mutuarium ad contractum assicurationis vel societatis obligando, vsura est. Quod si contra redarguas. Qui mutuari non tenetur, potest id tenuere, vt alios contractus sibi commodos faciat, respondetur hoc verum esse, at tamen vt mutui non potest alium cogere qui forte assicuracione non egebat. Nam forte illic nullū imminere periculum, sed in egebat. Quod patet ex illa compositione nauiganti, vel eunti ad nundinas. Nam euntes ad nundinas nulli sub sunt periculo, & ideo forte habebatur sermo de nauigatione, quæ extra omne fieret periculum. Sed de hoc illic rursus. Ad questionem ergo presentem duabus conclusionibus respondetur. Prior est, Licitum est merces anticipata solutione vilis mercaui, quam presenti foro vaneunt, si tamē coniectura est tempore, quo tradende sunt plus minusve valituras. Vt si quis in hyme triticum emit quod vsq; ad messem nō est recepturus, etsi tempore contractus modius quatuor vendatur solidis, iuste potest tribus emi, si creditur plus minusve in aestate valiturum. Iste est casus secundus dicti cap. Nauiganti. Et ratio est, quod cum res propter vltimū emanatur, id quod nunc non venit in emptionis vltimū non debet estimari presenti pretio, sed illo quo valiturū est, dum ei traditur. Sed arguis, rationem id tantum euincere quod licet nunc emere indefinito pretio, hisce videlicet verbis. Emocete tot modos tritici eo pretio, quo

astimabitur tempore messis. Quod autem tunc liceat certum taxare effigiem habet vsuræ, nam forte valebit plus, & tamen ca. Nauiganti de taxato pretio loquitur. Respondetur, quod quando res in dubio versatur, potest prudentia ac perinde conuentiones definiri. Quapropter iustitia huius cōtractus non in anticipata solutione fundatur, alioqui vsuram saperet, sed in conuentionali estimatione rei dubie. Ex quo fit, vt etiam dum solutio non anticiparetur, firmaretur tamen sic contractus, vt vltimque resultaret obligatio, æquis esset ac probus. Quemadmodum si quis dicitur arithmeticoque pretio inde finit emeret quantum olei vel vini est prouenturum, vt Aristot. de Thalete (quod supra meminimus) retulit, nullam committeret vsuram, licet multo plus sperato proueniret, neque venditor teneretur restituere, etiam si totum perierit. Posterior conclusio? Qui suas non erat merces venditurus vsque ad tempus, quo pretium auctum iri coniecit, potest plus vendere quam tempore venditionis valet, expensis deductis, laboribus ac periculis, & casu, quo, vt supra admonitum est, scilicet rogatus vendat, vt qui vsque ad mensum Maium seruaturus erat granum suum poterit sub uasale Domini carius quam tunc valet, diuendere. Hic enim est casus tertius eiusdem cap. Nauiganti. Et ratio conclusio nis superiori germana est, quoniam tunc non debet estimari pretium secundū presentem, sed secundū tēpus, quo suas erat merces distrahiturus. Alias pateretur emerens damnum, a quo, vt supra dictū est, potest se iure venditor seruare incolumem. Quare non solum indefinito vendere potest eo pretio, quo mense Maij valitura sit, verū definiti constituiq; pretium certum potest. Nā res dubia potest, vt modo dicebamus, per prudentiam terminari. Non est autem cur vs in superiori casu scisciteris vtum, licet sicut etiam carius vendere prudenti numero, quoniam qui sic emeret, mentis verius quam pecunia egeret. Equis enim numerata pecunia quas res vilis potest, carius emat? At tamen si venditor comprom rem non decipiat, sed ille velit tantum dare, quanto ipse futuro tempore venditurus erat, genere suo non est vsura. At vero restat circa ca. in ciuitate, non paruum app. dubium, arguitur inquam, quod non illi modo

modo qui seruaturus erat merces, fas sit
 pretiosius vendere, verum & illi quoque
 qui non erat seruaturus, si modo pretio
 credito vendat. Enimvero ca. In ciuitate.
 nulla conditionis illius mentio fit esse tunc
 venditor seruaturus, necne. Sed absolute
 respondetur, quod seu piper seu cinamo-
 mum quod præfenti pecunia quinque vē-
 ditur libris, citra peccatum potest vānū-
 dari sex, dummodo credatur solutionis tē-
 pore plus minusve valiturum. Cætera hac
 commotus auctoritate, 2. 2. quæst. 87. arti-
 1. distinguit de huiusmodi contractu. Aut
 inquam solutionis dilationem bifariam
 posse considerari. Vno modo per se, vt
 actionem ab emptione separatam puta, si
 contractus venditionis non simpliciter cō-
 sideretur, sed tanquam mutuum habens
 annexum. Itaque venditio perfecte nunc
 absoluitur, sed quia expectatur solutio, ra-
 tione tacti mutui aliquid extorquetur. Et
 hoc inquit, illicitum est, atque vsurarium.
 Secundo modo potest eadem dilata solu-
 tio considerari, non quidem per se at tan-
 quam pars venditionis, quæ nondum fuit
 completa, sed inchoata, & in futurum pen-
 dens. Et tunc inquit, aliquid insuper reci-
 pere, quem sit præfens pretium, si res credi-
 tur plus valitura, non est vsura, quoniam
 venditio tunc censetur perfici, quando fit
 solutio. Ob idque ait inepte exponi cap.
 In ciuitate, per alterum, Nauiganti. cum
 sint duo diuersi casus. Verumtamen con-
 tra hanc opinionem est argumentū, quod
 hæc Caietana distinctio obstrusior est, quā
 vt facile possit intelligi. Contractus enim
 vt supra citatum est l. Labeo. ff. de verbor.
 signific. est vtro citroque obligatio, ergo
 tunc contractus emptionis absolutus est,
 & perfectus, quando uenditur vel tradit
 vel tradere obligatur merces, atque em-
 ptor vel soluit, vel soluere obligatur pre-
 cium. Quo fit, ut expectata solutio nihil
 uelet, quo minus contractus perfectus sit.
 Quare ex illo capite nihil ultra præfens
 pretium recipi potest. Secundo. Venditi-
 onis forma, quæ credito fit, una est sem-
 per scilicet. Vendo tibi hanc rem precio ta-
 lite tempore soluendo, nulla ergo restat di-
 scriminis ratio, in dicatur aliquando con-
 tractu inchoatus, & non perfectus, aliquan-
 do vero perfectus, & includens mutuum
 nullo tempore includit mutuum, puta ex-
 pectationem solutionis. Tertio si uenditor

non erat seruaturus merces, nil ei refert
 quantum sit ualitura, atque adeo nec dam-
 num illi emergit, nec lucrum cessat, quare
 ratione illius nihil nisi pretium, quod in
 præfenti currit, percipere potest. Ob idque
 profecto multo est tutior solutio, quod ca-
 pitulum, Nauiganti glossa sit capituli. In
 ciuitate, scilicet quod nunquam liceat cre-
 dito carius uendere, nisi quando seruande
 erant merces. Nam licet e. Nauiganti fue-
 rit Gregorij Noni, & cap. 9. In Ciuitate.
 Alexandri III. explicuit nihilominus Gre-
 gorius Alexandri mentem. Nihil fecius
 non est prorsus Caiet. opinio improbabili-
 sis pretio. Enimvero si quidem in definito
 pretio. Enimvero si qui tempore Natiui-
 tatis grano abundant, rogatur credito uē-
 dere quamuis non esset seruaturus, potest
 uenditionem tenere, & dare quali mu-
 tuum decem modios recipiendis mense
 Maio, vel pretium quo tunc uenierit. Ve-
 runtamen si est ceu mutuum, non potest
 emptorem cogere, vt mense Maio, & non
 ante soluat. Atq. hac tunc ratione dicitur
 imperfectus contractus, q̄ non est taxatū
 pretium, sed in futurum pendens. An ve-
 ro taxari possit, dubium pretium auctore
 æstimatione quam in præfenti foro currit,
 potio concedere illi non audeam, qui nō
 esset seruaturus. Et ideo bene admonetur
 eodem cap. q̄ licet ex forma contractus, nō
 sit vsura, quia effigiem habet venditionis,
 tamen suspectus contractus est, ac perinde
 plebi interdicens.

Primum igitur argu. iam solum est.
 Regula namque docens iustum pretium ef-
 se quod in præfenti foro currit, intelligi-
 tur, si tunc merces emptori tradatur. Nam
 alias non sunt æstimandæ nisi tempore,
 quo in emptoris vsum veniunt. Secundum
 autem valentius pugnat, nimirum dum
 quærit, quā ratione qui seruaturus erat
 pretiosius vendere potest. Nam si ratione
 id lucri cessantis, iam supra probabilis ar-
 bitrari sumus, non cessare lucro nisi inui-
 to. Respondere ergo primo possimus,
 quod potest recipere ratione damnum e-
 mergentis. Quod quidem etiam sponta-
 neus venditor, quando ob commodum
 emētis vendit, potest, in supra decisum est,
 in pactum ducere. Si autem huic respon-
 so non acquiescas, eo quod videtur lucrum
 cessans, respondetur secundo euidenti,
 quod lucrum cessare dupliciter vsu venit.

Vno

Solutio.
 tutior.
 Caieta.
 opinio.
 non pro-
 tinus in-
 probabi-
 lis.

Ad pri-
 mū arg.

Ad secū-
 dum.

QVÆSTIO IX.

DE CENSIBVS.

ARTICVLVS I.

Vtrum consuum emptio ac venditio sit vsuraria.

POSTREMA questione de emptione & venditione, quæ huius libri quinti habet locum interrogatur de censibus, quorum contractus latissime in republica percrebuit. Est ergo articulus primus vtrum huiusmodi contractus emendi vendendique census, sit vsurarius. Et arguitur a parte affirmatiua? Numisima, vt supra dictum est, nõ est vendibile, sed tantum mutabile, & qui vsum eius seorsum vendit, vsurarius est. Nam vt ex 5. Polit. cap. 6. citabamus, solum inuentum est vt sit precium rerum, non vt ipsum vendatur, qui autem censum emens, pecuniam emit vltra sortem sibi augendam, ergo vsurarius est. Probatur minor. Qui dat vt bi gratia mille ducatos, vltimis mensibus aut annis certam pecuniam recipiat, nihil aliud emit, quam illam pecuniam, qua sibi vltra sortem accretit. Nã si quotoannis recipit centum, in decennio recuperat iustam sortem. Quare si census redimitur, eandem duplat, si vero nõ redimitur, quidquid vltra recipit, sorti accumbat. Secundo arguitur. Hoc genus contractus palleum est & clypeus omnium vsurarii, ergo deberet longe a republica relegari. Probatur antecedens. Quicunq. gratis mutare recusat, hoc actu vitur, vt talis capitali redimibiles census coemat, quod petinde est, ac si sub scenore mutaret. Tertio arguitur. Si census nõ essent in rem aut rerum fructus institui, possent pariter & in personam, etiam quæ bonis careret, nam sicut res, fructuosa sunt, ita & operis suis personæ fructificat, consequens aut vñ condempnare e. z. de pigno. vbi habetur qd liber homo pro debito non tenetur, si res defuerint. In contrarium est argumentum, quod annui reditus in bonis immobilibus iure censentur, vt patet Clement. Exiuit de vt bñ, signific. §. cumque annui bona autem immo.

Vno modo, quando res quæ alteri traditur, non plus per se valet, sed solum ratione negotiationis industric, qualis est pecunia. Et tunc censebant ego eum, qui vltro a se alienat, mutuando, non posse lucrum recipere, quia proprie non impeditur, vt supra expositum est. Secundo cõtingit, quod res ipsa quæ traditur, non modo ratione industric, verum suapte natura per se ipsa plus est valitura. Huiusmodi ergo res, licet quis sponte sua vendat, si rogatus facit carius vendere potest, ob illum, qui speratur valore m expensis tamen ac laboribus, vt dictum est, inde subductis. Tertio argumento dubitatio submouetur de quodam vsitato cõtractu emptionis non satis tuto. Sunt enim qui miseris rusticis mutare venientes, mille innectant fraudes. Primum iumenta ab illis emunt, quæ non habent, eadem que sibi eisdem locant, nempe consignat rustico viginti aureos, cen precium bonum, quos ille non habet, obligando illum vt saluos, ac tutos locatque custodiat, soluatq. mensiuum locationis precium, hæc enim vfura est, nimirum cum in fine anni adhibentur ijdem viginti aurei, vt pote seruati boues, adiectoque in super precio dictæ locationis. Secundo est qui in Autumno mille verbi gratia oues emit, obligatis venditoribus vt vique ad Maium eisdem saluos custodiant; nempe vt ipsorum periculo pereant. Et postquam totam securam percipit, reuendit eisdem eisdem eodem pretio. In quo contractu multe latent iniquitates. Primum enim si agricolæ obligantur, ut iterum eodem pretio emant, manifestaria vfura est. Nam cum teneantur eandem pecuniam remitti, mutuum est cui addetur pretium agnorum, casei, & velletum. Rursus obligare illos vt illasum seruent gregem, palliatio vsuræ est, nam grex ipsis ementibus tanquam veris dominis periclitari debet, quod quidem periculum si venditores suscipiant, iusta pecunia esset pro quantitate periculi æstimandum, cum tamen neq. pro periculo, neque pro custodia recipiant nisi pettenue sorte stipendium. Negatur ergo argumenti consequentia, videlicet qd si potest venditor qui merces erat seruaturus, immuncem se a damno seruare, possit etiam emptor venditorem arctare, vt merces seruet, nam cum primū emit, suo sunt periculo peritura.

Ar
ter
tium arg.